

Franz Schubert | Kwintet fortepianowy A-dur op. 114

Pstrąg

O wyjątkowości tego utworu przesądza przede wszystkim obecność kontrabas. Trzeba wybitnych umiejętności kompozytorskich, by nie dopuścić do zdominowania przez niego pozostałych instrumentów

Części utworu:

Allegro vivace

Andante

Scherzo: Presto

Andantino – Allegretto

Allegro giusto

Kwintet fortepianowy A-dur Franciszka Schuberta, zwany potocznie *Kwintetem pstrągowym*, swą rybią nazwę zawdzięcza pieśni *Pstrąg* tegoż kompozytora. Pieśnią zachwycił się Sylvester Paumgartner – majątny właściciel kopalni, a przy tym wiolonczelista amator, i to on właśnie zasugerował Schubertowi skomponowanie utworu kameralnego, w którym można by wysłyszeć melodię jego ulubionego *Pstrąga*. Kompozytor wziął się do dzieła i jeszcze w tym samym roku (1819) wysłał Paumgartnerowi partyturę „pstrągowego” kwintetu fortepianowego. Dzieło zostało wykonane podczas prywatnego koncertu u Paumgartnera, po czym.... trafiło na półkę. Przypomniano sobie o nim już po śmierci Schuberta – w roku 1829, i dopiero wówczas zostało wydane, wzbudzając powszechny zachwyt (to niejedyny, niestety, przypadek w smutnej biografii Schuberta, gdy kompozytor nie doczekał oszałamiającego sukcesu swego dzieła).

Kwintet fortepianowy to zespół kameralny składający się zazwyczaj z fortepianu i tzw. kwartetu smyczkowego, czyli skrzypiec pierwszych, drugich, altówki i wiolonczeli. Jednak Schubert zastosował skład odmienny (wzorując się na eksperymentalnym utworze J.N. Hummla) – fortepian, skrzypce, altówka, wiolonczela i kontrabas. O wyjątkowości tego zestawu przesądza przede wszystkim obecność kontrabas – instrumentu, którego zazwyczaj unika się w małym gronie innych instrumentów, ze względu na jego nieproporcjonalnie dużą siłę brzmienia. Trzeba naprawdę wybitnych umiejętności kompozytorskich, by nie dopuścić do zdominowania pozostałych instrumentów przez kontrabas. Czy Schubertowi się to udało? Oceńmy sami, wsłuchując się uważnie w dźwięki *Kwintetu*.

Dzieło Schuberta składa się z pięciu części (co jest kolejnym nietypowym rozwiązaniem – w tego rodzaju utworach jest ich zazwyczaj cztery). Jeśli znamy *Pstrąga* i kojarzymy charakterystyczną dla tej pieśni figurę akompaniamentu, spróbujmy wytropić ją w *Kwintecie* – słysząc ją (mniej lub bardziej przetworzoną) praktycznie w każdej części. Natomiast w części 4 objawi się melodia pieśni w całej okazałości – to sławne wariacje na temat *Pstrąga*. W początkowych kilku melodiach pieśni słyszeć bardzo wyraźnie, za każdym razem graną przez inny instrument. Jaki? To kolejny powód, by słyszeć uważnie...

Anna Pęcherzewska-Hadrych

Fot. Bryant Olsen, Flickr, CC BY-NC

